

PhDr. Miloslav Macela
ředitel odboru rodiny a dávkových systémů

V Praze dne 21. října 2011

Dodatek č. 1/2011 k Metodickému doporučení MPSV č. 1/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech adresného souhlasu rodiče k osvojení

Část IV. Metodického doporučení MPSV č. 1/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech adresného souhlasu rodiče k osvojení se nahrazuje následujícím textem:

IV. Nemožnost zprostředkování osvojení dítěte s adresným souhlasem rodiče k osvojení

Je třeba respektovat, pokud se rodič po poskytnutí všestranného sociálněprávního poradenství ze strany orgánu sociálně-právní ochrany dětí rozhodne udělit souhlas k osvojení dítěte, avšak pouze ve formě adresného souhlasu k osvojení ve vztahu k určitým osvojitelům, které rodič dítěte zná. V případě, kdy rodič hodlá udělit adresný souhlas k osvojení ve vztahu k určitým osvojitelům, mohou nastat dvě situace:

1.) V první situaci sám rodič zná konkrétní osobu či osoby, které podle jeho přesvědčení mohou být vhodnými osvojiteli pro jeho dítě, a ve vztahu k těmto osobám udělí adresný souhlas k osvojení. Může se jednat zejména o případy osvojení dítěte osobami z okruhu širší rodiny nebo jinými osobami blízkými rodiči nebo dítěti, ke kterým má rodič důvěru a souhlasí s tím, aby se právě tyto osoby staly osvojiteli a vychovateli jeho dítěte. Ze zákona o rodině, jeho výkladu a z ustálené soudní praxe sice vyplývá, že je nepřipustné osvojení mezi osobami

v blízkém příbuzenském vztahu (zejména mezi příbuznými v pokolení přímém a mezi sourozenci), ale je možné vyslovit souhlas se vznikem osvojeneckého poměru např. mezi tetou a strýcem na straně jedné a neteří nebo synovcem na straně druhé apod. **V těchto situacích, kdy rodiče udělí adresný souhlas k osvojení ve vztahu k určitým osvojitelům, kteří jsou jemu známými, blízkými a důvěryhodnými osobami, je zákonem vyloučeno zprostředkování osvojení orgány sociálněprávní ochrany dětí, jak výslovně stanoví § 20 odst. 3 písm. a) bod 1. Zákona o SPO.** To, zda jsou splněny všechny zákonné podmínky osvojení a zda osoby, jimž rodič udělil adresný souhlas k osvojení, skutečně mají potřebné předpoklady stát se vhodnými osvojiteli pro osvojované dítě (zejména z hlediska osobnostních dispozic, zdravotního stavu a motivace k osvojení), posoudí až soud v řízení o osvojení v souladu s § 70 zákona o rodině. Rodič dítěte může ještě před osvojením dítěte vyslovit rovněž souhlas s předáním dítěte do zatímní péče budoucích osvojitelů, a to i bez rozhodnutí soudu nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Zájemci o osvojení, kteří takto převezmou do své péče dítě pouze na základě souhlasu rodiče, však mají podle § 10a odst. 2 zákona o SPO povinnost oznámit neprodleně tuto skutečnost místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který musí přezkoumat, zda jsou řádně zabezpečeny potřeby dítěte a zda není třeba učinit odpovídající opatření k ochraně dítěte (§ 16a zákona o SPO).

- 2.) Oproti výše popsané situaci jsou opakem případy, ve kterých rodiče dítěte sice chtějí být obeznámeni s tím, které osoby se stanou osvojiteli jejich dítěte, a za tím účelem chtějí udělit výlučně adresný souhlas k osvojení ve vztahu k určitým osvojitelům, avšak sami ze svého okolí neznají žádné důvěryhodné osoby, které by pro osvojení jejich dítěte mohly být vhodnými osvojiteli. **V takových případech musí být v souladu s čl. 20 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte uplatněna odpovědnost státu za zabezpečení náhradní rodinné péče o dítě, neboť je zcela nepřipustné, aby stát rezignoval na svoji odpovědnost za ochranu nejlepšího zájmu dítěte a aby ponechal vyhledání náhradní rodiny pro dítě pouze na samotných rodičích nebo na jiných nepovolaných osobách či subjektech.** Roli státu zde nemohou suplovat ani fyzické

či právnické osoby pověřené výkonem sociálně-právní ochrany dětí, jelikož podle § 19a odst. 2 zákona o SPO nesmí žádné jiné orgány, fyzické nebo právnické osoby než jsou orgány sociálně-právní ochrany dětí provádět zprostředkování osvojení a pěstounské péče, spočívající ve výběru určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem konkrétního dítěte a v zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou. Pokud by jakákoliv osoba uvedený zákaz zprostředkování porušila, dopustila by se fyzická osoba přestupku a právnická osoba správního deliktu neoprávněného zprostředkování osvojení ve smyslu § 59 odst. 1 písm. c) a § 59f odst. 2 písm. b) zákona o SPO, za který může být fyzické či právnické osobě uložena pokuta až do výše 200 000 Kč.

V ustanovení § 21 odst. 3 písm. a) bod 1. zákona č. 359/1999 Sb. je vyloučeno provádění zprostředkování osvojení v situaci, že rodiče dali souhlas k osvojení dítěte předem ve vztahu k určitým osvojitelům. Jedná se o situace, kdy rodiče již adresný souhlas k osvojení svého dítěte určitými osvojiteli udělili a kdy již z povahy věci nelze osvojení dítěte zprostředkovávat, neboť jsou splněny zákonné podmínky pro osvojení dítěte těmito určitými osvojiteli. **Pokud však rodiče nemohou nebo nechtějí zajišťovat výchovu dítěte a sami předem neznají žádné vhodné osvojitele, vůči kterým by mohli udělit souhlas k osvojení, přičemž odmítají udělení souhlasu k osvojení bez vztahu k určitým osvojitelům, je třeba v této situaci zprostředkovat dítěti náhradní rodinnou péči prostřednictvím orgánů sociálně-právní ochrany dětí.**

Nejsou-li přitom dány podmínky pro zprostředkování osvojení:

- ▶ rodič je ochoten udělit pouze tzv. adresný souhlas, přičemž však nezná vhodné osvojitele, což fakticky znamená, že souhlas rodiče k osvojení tu není dán, a zároveň
- ▶ tu nejsou podmínky pro vyslovení tzv. kvalifikovaného nezájmu podle § 68 odst. 1 písm. a), b), resp. soud dosud nerozhodl, že souhlasu rodičů s osvojením není třeba,

nelze dítěti zprostředkovat osvojení, o čemž je třeba rodiče náležitě poučit.

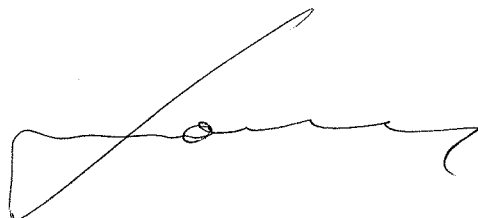

V úvahu přichází pouze zprostředkování pěstounské péče na přechodnou dobu podle § 45a odst. 2 zákona o rodině, nebo zprostředkování pěstounské péče podle § 45a odst. 1 a souvisejících zákona o rodině.

Ve všech případech, kdy je zahájeno řízení o osvojení dítěte se souhlasem rodičů ve vztahu ke konkrétním osvojitelům ve smyslu § 67 zákona o rodině, je orgán sociálně-právní ochrany dětí, který dítěti poskytuje sociálně-právní ochranu a/nebo je ustanoven opatrovníkem dítěte, povinen pečlivě zkoumat, zda nedošlo k nezákonnému zprostředkování osvojení. Takové podezření bude zpravidla vyloučeno pouze v případě, že osvojitelem je příbuzný dítěte nebo jiná osoba dítěti nebo jeho rodičům blízká, která měla toto postavení i v době před narozením dítěte nebo v době, která předcházela vzniku okolností, pro něž rodiče o dítě nemohou pečovat. Nejde-li o tento případ, je třeba především zkoumat, zda nedošlo k nezákonnému umožnění seznámení osvojitele s dítětem obdobným postupem, který jinak předpokládá ust. §24 odst. 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí a/nebo zda nedošlo ke zprostředkování seznámení rodičů dítěte se zájemcem o osvojení třetí osobou, zejména osobou, která o dítě na základě žádosti rodičů nebo rozhodnutí soudu pečuje, v úmyslu umožnit osvojení dítěte. Pakliže zjištěné poznatky nasvědčují tomu, že k takovým skutečnostem s velkou mírou pravděpodobnosti mohlo dojít, je na místě zahájit resp. dát podnět pro zahájení přestupkového řízení pro přestupek podle § 59 odst. 1 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí nebo pro správní delikt podle § 59f odst. 2 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí, místně příslušným je přitom k projednání tohoto přestupku nebo tohoto správního deliktu podle §59l odst. 5 písm. c) zákona č. 359/1999 Sb. krajský úřad, v jehož obvodu má dítě trvalý pobyt.

Jak orgán poskytující dítěti sociálně-právní ochranu, který je případně ustanoven opatrovníkem dítěte, případně je ustanoven opatrovníkem dítěte v řízení o osvojení se souhlasem rodičů, tak zejména orgán, který projednává uvedený přestupek nebo správní delikt, ve výše popsaných případech vždy rovněž zváží, zda okolnosti nenaznačují, že k protiprávnímu jednání mohlo dojít za úplatu. V takovém případě věc bezodkladně oznámí, v případě přestupkového řízení nebo řízení pro správní

delikt bezodkladně postoupí, orgánům činným v trestním řízení pro podezření ze spáchání trestného činu svěřeni dítěte do moci jiného ve smyslu § 169 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

Na vědomí:

vedoucím odborů sociálních věcí krajských úřadů a řediteli Magistrátu hl. města Prahy